

Випробування генератора проводились з метою визначення можливостей для застосування для електроімпедансних вимірювань. Для цього опори R і r , що імітують опори шкіри і біотканини відповідно, вибирались у широких межах величин. Крім цього, робочі частоти також вибирались у широких межах. Проводились вимірювання напруг U_2, U_3, U_4 і за формулами (4) і (5) розраховувались опори R і r . Ці ж опори вимірювались цифровим омметром з похибкою не гірше 0,5%. Результати вимірювань і розрахунків зведено у табл. 1, в якій наведено робочу частоту f , вимірні напруги U_2, U_3, U_4 , вимірні омметром величини опорів R і r , розраховані за результатами вимірювань напруг величини цих опорів R_p і r_p , а також подані у відсотках похибки цих опорів відносно вимірних омметром величин опорів.

Одержані експериментальні дані дозволяють зробити висновок, що описаний генератор може забезпечити роздільне вимірювання опорів шкіри і підшкірної біотканини до 200 кОм з похибкою не гірше 5% у діапазоні частот від 200 Гц до 200 кГц.

БІБЛЮГРАФІЧНИЙ СПИСОК

1. *Rosell, Colominus J., Riu P., Pallas-Areny R., Webster J. G.* Skin impedance from 1 Hz to 1 MHz // IEEE Trans. Biomed. Eng.– 1988.– Vol. BME-35.– P. 649–651.
2. Биологические характеристики тканей человека. Справочник / Березовский В. А. и др.– Киев : Наук. думка.– 1990.– 224 с.
3. *Zhu O., Lionheart W. R. B., Lidgley F. J., McLeod C. N., Paulson K. S., Pidcock M. K.* An adaptive current tomograf using voltage sources // IEEE Trans. Biomed. Eng.– 1993.– Vol. BME-40.– P. 163–168.
4. *Сташук В. Д., Таратун В. А.* Генератор для электроимпедансных измерений биологических объектов // Заявка на патент Украины № 98020632 от 5.02.98.

Надійшла до редколегії 5.03.98.

УДК 621.372.852

РЕПА Ф. М.

МАЛОГАБАРИТНИЙ ФІЛЬТР З ПЕРЕСТРОЙКОЮ НВЧ НА ПІДВИЩЕНИЙ РІВЕНЬ ПОТУЖНОСТІ

Наведено результати досліджень дворезонаторного з магнітною перестройкою НВЧ фільтра на підвищений рівень потужності. Система охолодження феритової пластини, яка використовується, дозволяє розширити можливості структури без значного погіршення її електродинамічних характеристик.

В роботі [1] розглянуто резонансні явища у відрізку позамежевого хвилеводу (ВПХ) з поперечно намагніченою феритовою пластинкою, що має кінцеву товщину. Наведений метод розрахунку складний, не враховує впливу ліній передач, що подають енергію, а сам фільтр не може виконувати своїх функцій при високих рівнях потужності або працювати замість керованого вимикача.

Розглянемо багат шарову структуру – ферит-діелектричну пластинку (ФДП) кінцевої товщини довжиною $L = \sum_{i=1}^n l_i$, де l_i – товщина i -го шару, що розміщена у ВПХ (рис. 1) з поперечними розмірами $a_2 \times b_2$. Діелектричні шари III і VII повністю заповнюють поперечний переріз ВПХ і виконують роль стінок ($\epsilon_3, \epsilon_7 = 3,8$) кожуха, шари IV і VI – радіопрозора рідинна система охолодження феритової пластинки [2], яка спроможна відводити 35–40 Вт/см² тепла. Електричні параметри шарів – товщина та діелектрична проникність синтезовані по методиці [3] таким чином, щоб в заданому діапазоні перестроювання/переключення не породжувались небажані канали проходження енергії.

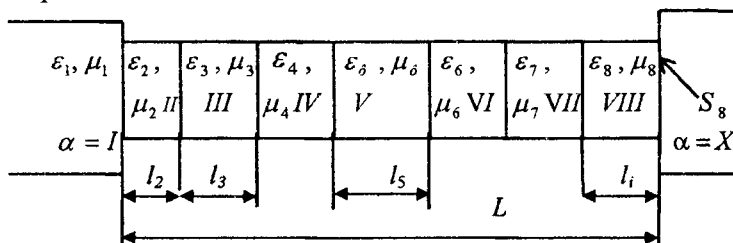

Рис. 1

Для виявлення загальних властивостей даної структури, яка збуджується стороннім струмом з хвилеводу $\alpha = I$, спочатку проведемо аналіз базової структури, де за підводящі лінії передачі використовують діелектрично заповнений хвилевід з параметрами ϵ_1 та $\mu_1 = 1$. Тоді, згідно з [4], методом узагальнених матриць достатньо провести аналіз шестишарової магнітно-діелектричної структури. Стала розповсюдження феритового шару визначається як $K_\phi = \sqrt{K_0^2 \epsilon_\phi \mu_\perp - (\pi/a_2)^2}$, де $\mu_\perp = \mu - \mu_a^2/\mu$, μ і μ_a – діагональна і недіагональна компоненти тензора магнітної проникності [5], хвильова провідність феритового шару має вигляд $Y_{55} = \sqrt{\mu_\phi/\epsilon_\phi} \cdot K_\phi / jk$, де $k = 2\pi/\lambda$, λ – довжина хвилі.

На рис. 2а зображено результати розрахунків для симетричної однорезонаторної перестроюваної структури, які при відсутності шарів III, VII, IV, VI для вказаних в роботі [1] параметрів повністю з ними співпадають. Як видно з рис.1, структура з параметрами $l_5/a_1 = 0,06$; $l_4/a_1 = 0,32$; $l_3/a_1 = 0,1$; $l_2/a_1 = 0,1$; $a_2/a_1 = 2,5$; $L/a_1 = 0,4$ в межах зміни відносної магнітної проникності μ/μ_a від 0 до 0,8 має явно виражений резонансний характер. При змінюванні магнітного поля від $H_0 = 0$ А/м до 130 кА/м резонансна частота структури змінюється на 30%, повністю перекриваючи смугу частот в області межовості ПХВ. Введення радіопрозрачної системи охолодження лише незначно (<12%) підвищує витрати структури.

Урахування зв'язку з підводящими лініями передачі у вигляді незаповнених обмежених хвилеводів з поперечним перерізом $a_1 \times b_1$ здійснюється по розробленій нами електродинамічній методиці [6] розрахунку багаторезонансних структур в ПХВ. Після зшивання полів на границях S_i ($i = 1...8$) кожного суміжного об'єму – шару ($\alpha = I - IX$), система інтегральних рівнянь відносно дотичних складових магнітного поля методом Галеркіна зведена до системи лінійних алгебраїчних рівнянь (СЛАР)

$$\left. \begin{aligned} \sum_{p=1}^P [e_{1p}(Y_{pq11}^I + Y_{pq11}^{II}) + e_{2p}Y_{pq12}^{II}] &= h_q \\ \sum_{p=i}^P [e_{1p}Y_{pq21}^{II} + e_{2p}(Y_{pq22}^{II} + Y_{pq22}^{III}) + e_{3p}Y_{pq23}^{III}] &= 0 \\ \vdots \\ \sum_{p=1}^P e_{7p}Y_{pq87}^{VIII} + e_{88p}(Y_{pq88}^{VIII} + Y_{pq88}^{IX}) &= 0, \end{aligned} \right\} \quad (1)$$

де $Y_{pq\beta\gamma}^\alpha = \int_{(S_\beta)}^{\rightarrow} E_q^{II} [n_\beta^\alpha \times H_\gamma^\alpha \{E_p^{II}\}] dS_\beta$, $H_\gamma^\alpha \{E_p^{II}\}$ – складова вектора магнітного поля $H^\alpha \{E_\tau^i\}$, що зумовлена складовою дотичного електричного поля $\vec{E}_\tau$ на відповідній i -й границі при $\beta = 1...8$ та $\gamma = 1...8$; n_β^α – зовнішня по відношенню до об'єму α нормаль до площини S_β ; $p = 1, 2 \dots q, \dots P$ – число хвиль, що враховують на границі шару, $Y_{pq\phi}^\alpha = K_\phi / j\omega\mu_\perp$ – нормована Y -провідність феритового шару, ω – кругова частота.

Решта Y -параметрів системи (1) має вигляд, аналогічний приведеним в роботі [6].

Згідно [6], для достатньої точності розрахунків рішення СЛАР досить обмежитись однією хвилею на границях зчленування кожного шару, тобто $p = 1$.

Експериментальний дворезонаторний фільтр (дві ФП охоплені системою охолодження), виконаний подібно до згаданого в роботі [1], з тією лише різницею, що введення додаткових діелектричних шарів незначно збільшує повздовжні розміри між феритовими шарами фільтра і габарити пристрою в цілому.

Таким чином, розрахунок характеристик багатошарової дворезонаторної системи (11 шарів) зводиться до одержання з розрахунку системи (1) коефіцієнтів e_{pq} полів на границях S_i зчленованих відрізків ферит-діелектричних хвилеводів, яка у разі однохвильового наближення для дворезонаторної структури має порядок 10×10 . Знайдені комплексні коефіцієнти e_{pq} повністю визначають елементи матриці розсіювання.

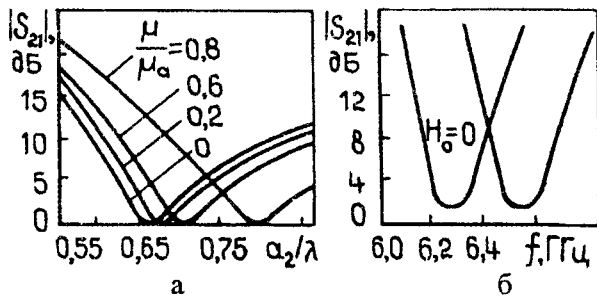

Рис. 2

Результати розрахунків модуля одного із елементів матриці розсіювання

– коефіцієнта передачі – $|S_{21}| = \frac{4a_1}{\pi a_2} \sqrt{\frac{b_2 a_1}{b_1 a_2}} \cdot \cos(0,5 \frac{\pi a_1}{a_2}) / \left[\left(\frac{a_1}{a_2} \right)^2 - 1 \right] \cdot |e_8|$

наведено на рис. 2б. В окремому випадку при $\epsilon_2 = \epsilon_3 = \epsilon_4 = \epsilon_6 = \epsilon_8 = \epsilon_9 = \epsilon_{10} = 1$ результати співпадають з даними роботи [1]. Розрахунки показують, що смуга пропускання фільтра складає 2,9%, КСВН = 1,3, витрати в смузі пропускання зберігались сталими при перестроюванні в діапазоні 4,4%. Зниження частотної нерівномірності АЧХ модуля $|S_{21}|$ в смузі пропускання ВПХ можливо шляхом правильного відбору параметрів діелектричних шарів. Для цього необхідно в результаті досліджень подібних конструкцій проаналізувати інформацію про вплив товщини нерезонансних шарів III, VII,

IV, VI на нерівномірність АЧХ. Другий шлях – застосування нерівнотовщинних феритових пластинок, зв'язок яких зумовлює більш тонку компенсацію небажаних міжшарових відбиттів, і водночас знижує повздовжні розміри фільтра.

На високих частотах, де ПХВ починає розповсюджувати хвилі, У-провідності, що входять до складу СЛАР і враховують взаємодію полів між сусідніми шарами, повинні вмішувати замість гіперболічних функцій тригонометричні. Тут перший небажаний канал проходження сигналу з'являється на частотах, що в 1,5 рази перевищують критичну частоту ПХВ.

Врахування витрат, пов'язаних з неідеальністю використаних матеріалів – пластинок, стінок хвилеводу може бути проведене з достатньою для практичних цілей точністю по методиці, приведеній, наприклад, в роботах [7, 8].

Таким чином, дворезонансний фільтр, використовуючи систему термоохолодження аналогічну [2], може працювати на підвищених рівнях імпульсної потужності (декілька десятків кіловат), практично забезпечивши високі електродинамічні характеристики, а запропонований метод розрахунку, заснований на методі використання властивих векторних функцій – проводити аналіз подібних структур в широкій смузі частот, яка також включає область розповсюдження хвиль у ВПХ.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК

1. Бергер М. Н., Капилович Б. Ю., Ручкан Л. Н. СВЧ фільтр с магнитной перестройкой на запредельном волноводе // Радиотехника.– 1981.– № 8.– С. 75–77.
2. А. с. 1508880 (СССР), МКИ Н 01 L 23/18. Полупроводниковый прибор / А. Н. Небосенко, Н. Л. Небосенко, Ф. М. Рена и др.– Заявлено 27.07.87, № 4289560. Опубл. в Б.И., 1989, № 21.
3. Куц С. Н., Кравец Е. Н., Рена Ф. М. Синтез волноводно-диэлектрических резонаторов на запредельных волноводах // Вестн. Киев. политехн. ин-та. Радиотехника.– 1986.– Вып. 23.– С. 20–22.
4. Сазонов Д. М., Гридин А. Н., Мишустин Б. А. Устройства СВЧ.– М. : Высш. школа, 1981.– 295 с.
5. Гуревич А. Г., Мелков Г. А. Магнитные колебания и волны.– М. : Физмат-лит, 1994.– 464 с.
6. Рена Ф. М., Небосенко Ю. А. Расчет многозвенных волноводно-диэлектрических структур в отрезке запредельного волновода // Вестн. Киев. политехн. ин-та. Радиотехника.– 1991.– Вып. 28.– С.24–26.
7. Коваленко А. Н., Козлов А. Ю. К расчету потерь в экране микрополосковых структур // Радиотехника и электроника.– 1991.– Т. 36.– № 2.– С. 196–198.
8. Ильинский А. С., Зарубанов В. В. Метод расчета потерь в диэлектрике для основного и высших типов волн полосковых линий // Радиотехника и электроника.– 1982.– Т. 26.– № 5.– С. 1035–1036.

Надійшла до редакції 15.04.98.